

**ZAGROŻENIA DZIAŁAŃ ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ SZCZEBŁA
RZĄDOWEGO NA PODSTAWIE BEZPRAWNEJ UMOWY EKSPERYMENTU
MEDYCZNEGO. ANALIZA PORÓWNAWCZA**

**THREATS TO THE ACTIVITIES OF PUBLIC ADMINISTRATION
OF A GOVERNMENT LEVEL ON THE BASIS OF AN UNLAWFUL AGREEMENT
OF THE MEDICAL EXPERIMENT. COMPARATIVE ANALYSIS**

Dębski Sławomir

Pomorska Szkoła Wyższa w Starogardzie Gdańskim, Polska

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2021.9.6>

Streszczenie

Ujawniono treść umowy pomiędzy firmą Pfizer a Brazylią. Z informacji od pracownika firmy Pfizer wynika, że takie umowy podpisały wszystkie kraje w liczbie 110, w tym Polska. Treść umowy po wstępnej analizie wskazuje, że jest nieważna z mocy prawa. Mimo to na jej podstawie podjęto liczne działania szkodzące społeczeństwu w postaci tzw. Lockdownu oraz w wielu miejscach obowiązkowego poddania się eksperymentowi genowemu pod groźbą utraty zatrudnienia jak też wprowadzono liczne ograniczenia, pozbawiając społeczeństwo elementarnych praw publiczno-ustrojowych. Po ujawnieniu treści umowy uruchomiła się debata społeczna w zakresie jej unieważnienia. Zważywszy, że dyskusja obraca się wokół kwestii, ważności umowy i związania strony umową, uwzględniając znaczenie rozróżnienia pojęć „ważność umowy” i „możliwość obowiązywania umowy”, konieczne jest przypomnienie rzeczy pozornie oczywistej. Pojęcie „umowy” używane bywa przez prawników w trzech znaczeniach; po pierwsze (I) czynności prawnej, której substratem są zgodne oświadczenia woli dokonujących jej stron, po drugie (II) zobowiązaniowego stosunku prawnego (art. 353 k.c.) wiążącego strony na skutek zawarcia ważnej umowy (czynności prawnej). Po trzecie bardziej potocznie (III) umową bywa nazywany dokument, w którym zamieszczone zostały oświadczenia stron będące składnikami umowy w pierwszym znaczeniu. O które znaczenie chodzi wynika zazwyczaj z kontekstu, jednak jak widać możliwe są nieporozumienia. To czy umowa (czynność prawna) jest ważna, zależy od tego czy jej treść i forma odpowiada wymogom ustanowionym przez krajowy system prawa cywilnego. Jeśli wymogi te są spełnione, powstaje przewidziany prawem skutek w postaci związania stron stosunkiem prawnym polegającym na tym, że jedna ze stron może domagać się od przeciwnej zachowania, zgodnego z normami umownymi, zrekonstruowanymi na podstawie złożonych przez strony świadczeń woli. Skutek ten nie wynika, z regułą rządzących przyrodą, lecz z norm prawa cywilnego i dlatego nie ma czegoś takiego jak umowa obowiązująca *de facto*. Przeciwstawienie sobie pojęć „obowiązywania umowy” czy też „możliwości obowiązywania umowy” oraz pojęcia „ważności umowy” – jak czynią to mój polemici – mija się więc z celem. Obowiązywanie umowy (stosunku prawnego) jest skutkiem prawnym ważnie zawartej umowy (czynności prawnej), a jeżeli umowa nie może wiązać, to najczęściej dlatego, że jest nieważna (czynność prawna nie spełnia wymogów, od których zależy jej ważność). Skutkiem uznania postanowienia umownego za abuzywne może być to, że treść umowy nie spełnia ustawowych wymogów ważności, a zatem mający być jej skutkiem stosunek prawny nie powstał, a więc – nie wiąże. Pojęcia ważności i możliwości obowiązywania umowy nie są więc przeciwstawne, lecz uzupełniają się jako przyczyna i skutek. Pojęcie obowiązywania umowy *de facto* – które *mec. Sampławski* przeciwstawia obowiązywaniu umowy *de iure* – nie ma uzasadnienia. Zobowiązanie nigdy nie wynika z samego faktu, jeśli nie istnieje norma prawa, która z określonym faktem wiąże skutek w postaci zobowiązania. Umowa obowiązuje zatem wyłącznie *de iure* – dlatego, że taki skutek prawo przypisuje ważnej czynności prawnej. Jeżeli umowa jest nieważna, nie powstaje zobowiązanie, ewentualne żądanie spełnienia świadczenia, nie korzysta z ochrony prawnej, a wręcz przeciwnie strony, które otrzymały w wykonaniu nieważnej umowy świadczenie, powinny liczyć się z żądaniem jego zwrotu. Faktyczne wykonywanie czynności opisanych w nieważnej umowie, nie oznacza obowiązywania umowy *de facto*.

Słowa kluczowe: eksperyment medyczny, administracja publiczna, nieważność umowy.

Розкрито зміст договору між фірмою Pfizer та Бразилією. Інформація від працівника Pfizer показує, що такі угоди підписали всі країни у кількості 110, включаючи Польщу. Зміст договору після первинного аналізу вказує на те, що він є недійсним відповідно до закону. Тим не менш на його основі численні суспільства запровадили так звані локдаун у на багатьох місцях розташування, що зазнають експерименту генного, під загрозою втрати зайнятості, а також були введені численні обмеження, позбавляючи суспільства елементарних публічних прав. Після розкриття змісту договору було розпочато соціальні дебати з точки зору його скасування. З огляду на те, що обговорення обертається навколо цього питання, обґрунтованість договору та зв'язування сторони угодою з урахуванням важливості відмінності термінів «важливість договору» та «можливість зобов'язання договору», необхідно нагадати очевидні речі. Концепція «договорів» використовується адвокатами у трьох значеннях: перш за все, правова діяльність, субстратом якої є сумісний виклад волі обох сторін; по-друге, обов'язкових правових відносин (стаття 353 КЦ), що зв'язує сторони через висновок дійсної угоди (юридичні дії). По-третє, найчастіше договір може бути документом, в якому заяви сторін є складниками договору в першому сенсі. Про яке значення слід думати, виникає з контексту, однак, як бачимо, можливі непорозуміння. Чи є цей договір (правова дія) важливим, залежить від того, чи відповідає його зміст та форма вимогам, встановленим національною цивільно-правовою системою. Якщо ці вимоги дотримуються, правильний ефект здійснюється у формі зв'язування з правовими відносинами, що полягає в тому, що одна зі сторін може вимагати від протилежної дотримання, відповідно до договірних стандартів, реконструйованих через сторони волевиявлень. Цей ефект не виникає, як правило, від норм, що регулюють природу, а від стандартів цивільного права, тому немає такої речі, як застосовна де-факто угода. Протиставлення понять «зобов'язання до договору» або «можливість зобов'язання до договору» та поняття «обґрунтованість договору» – як роблять це полемісти – метою. Термін дії договору (правових відносин) є правовим ефектом до важливої угоди (юридичної дії), і якщо договір не може зв'язуватися, найчастіше, оскільки це недійсне (судові дії не відповідають вимогам, з яких це залежить від нього). Результатом визнання договірного положення для образливого може бути те, що зміст договору не відповідає вимогам статутної справедливості, отже, є результатом того, що правові відносини не виникали, тому не пов'язані. Концепції дійсності та можливості договору не протилежні, але вони доповнюються причиною та наслідком. Концепція угоди де-факто – яку мати. Самплавські протиставляє зобов'язання угоди де-юре – немає підстав. Зобов'язання ніколи не виникає із самого факту, якщо немає законного стандарту, який з конкретним фактом зв'язує ефект у формі зобов'язання. Таким чином, договір застосовується лише тоді, коли такий ефект приписує дійсне право. Якщо договір недійсний, не виникає зобов'язання, можливий позов щодо виконання вигоди не має правового захисту, тому ті, що отримали недійсну угоду, повинні рахуватися з проханням про його компенсацію. Фактичне виконання діяльності, описаної у недійсній угоді, не означає зобов'язання угоди де-факто.

Ключові слова: медичний експеримент, державне управління, недійсність договору.

The content of the contract between Pfizer and Brazil has been disclosed. Information from the Pfizer employee shows that such agreements have signed all countries in the number 110, including Poland. The content of the contract after initial analysis indicates that it is invalid under the law. Nevertheless, on its basis, numerous actions of the society were made in the form of so-called lock-dawn and in many placement sites undergoing a gene experiment under threatening employment loss, as well as numerous restrictions have been introduced, depriving the society of elementary public-primary rights. After disclosing the content of the contract, a social debate was launched in terms of its annulment. Given that the discussion revolves around the issue, the validity of the contract and binding the Party to the Agreement, taking into account the importance of distinguishing the terms “validity of the contract” and “the possibility of the contract”, it is necessary to remind the seemingly obvious thing. The concept of “contracts” used by lawyers in three meanings: First of all, a legal activity, the substrate of which is a compatible statement for will of its parties, secondly, obligatory legal relationship (Article 353 K.C.) binding the parties due to the conclusion of a valid agreement (legal action). Thirdly, more commonly a contract may be a document in which the statements of the parties are constituents of the contract in the first sense. For which it is usually due to the context, however, as you can see, misunderstandings are possible. This contract (legal action) is important, depends on whether its content and form correspond to the requirements established by the national civil law system. If these requirements are met, the right effect is made in the form of binding to the legal relationship consisting in the fact that one of the parties may demand from the opposite preservation, consistent with contractual standards, reconstructed on the attitude made by the WLA benefits. This effect does not follow, as rules governing nature, but from civil law standards and therefore there is no such thing as the applicable de facto agreement. In contrasting the terms of “duration of the contract”

or “the possibility of the contract” and the concept of “validity of the contract” – as mine polemisci do – therefore, the goal is. The validity of the contract (legal relationship) is a legal effect to an important agreement (legal actions), and if the contract can not bind, most often because it is invalid (legal action does not meet the requirements from which it depends on it). The result of recognition of a contractual provision for abusive may be that the content of the contract does not meet the statutory validity requirements, and therefore, to be a result, the legal relationship did not arise, and thus – does not bind. The concepts of validity and the possibility of the contract are not opposite, but they are complemented as a cause and effect. The concept of the DE FACTO agreement – which MEC. Samplawa opposing the agreement of De Jure – there is no reason to justify the commitment never results from the fact that there is no law standard, which with a specific fact binds effect in the form of a commitment. The contract is therefore only applicable to De Jure – because such an effect assigns a valid legal right. If the contract is invalid, no obligation arises, a possible claim for the fulfillment of the benefit does not use legal protection, on the contrary of the parties who have received the invalid agreement, should remain with the request of his reimbursement. Actual performance of the activities described in an invalid agreement does not mean the DE FACTO agreement.

Key words: medical experiment, public administration, invalidity of the contract.

Wstęp

Posiłkując się psychologią, socjologią, politologią oraz marketingiem i elementami prawa w refleksji interdyscyplinarnej ustalamy, że członkowie Rządu RP dostrzegając problemy w sytuacji wyborczej, walce politycznej o ponowny wybór na Prezydenta RP swojego kandydata w 2020 r., w pierwszej fazie przetrzymując decyzję o terminie wyborów, częściowo uniemożliwili przeprowadzenie realnej kampanii wyborczej przez innych kandydatów. W następnej fazie z uwagi na medialnie globalnie kształtowaną wizję zagrożeń zdrowotnych niepokojąc się o sytuację marketingową swojego kandydata odnaleźli akt prawny, który z mocy prawa po uprawnieniu się Konstytucji RP powinien zostać uchylony w całości i po jego aktualizacji, pomijając zobowiązania i gwarancje Konstytucyjne wprowadzili w życie [1]. Na tą decyzję miały wpływ także okoliczności związane z gwarancjami Konstytucyjnymi w zakresie zobowiązań odszkodowawczych dla poszkodowanych sytuacją Polaków. Aby nie uruchamiać należnych Polakom funduszy i zachować przewagę swojego kandydata na Prezydenta doprowadzili do przeprowadzenia wyborów oraz uniemożliwienia Polakom kierowania roszczeń finansowych wynikających ze strat poniesionych wobec narzuconych społeczeństwu rygorów uruchamiając zapisy ustanowione przez Radzieckiego okupanta aktualizując je, działając wbrew gwarantowanych reguł ustrojowych. Następnie jak się okazało rząd w Polsce i rządy w innych krajach podpisały umowę z firmą Pfizer na realizację eksperymentu genowego na ludziach w treści

identyczne, łamiące wszelkie reguły prawno-ustrojowe a w szczególności prawa człowieka. Treść umowy została utajniona wg oświadczeń polskiego rządu dlatego, że umowa miała być podpisana dla wszystkich krajów członkowskich przez Komisję Europejską na cały obszar Unii Europejskiej i nie jest podpisana przez rząd. Informacja ta nie znalazła potwierdzenia. Przy padkowo ujawniono treść umowy pomiędzy firmą Pfizer a Brazylią [2]. Z informacji od pracownika firmy Pfizer wynika, że takie umowy podpisały wszystkie kraje w liczbie 110, w tym Polska [3]. Treść umowy po wstępnej analizie wskazuje, że jest nieważna z mocy prawa. Mimo to na jej podstawie podjęto liczne działania szkodzące społeczeństwu w postaci tzw. Lockdownu oraz w wielu miejscach obowiązkowego poddania się eksperymentowi genowemu pod groźbą utraty zatrudnienia jak też wprowadzono liczne ograniczenia, pozbawiając społeczeństwo elementarnych praw publiczno-ustrojowych. Po ujawnieniu treści umowy uruchomiła się debata społeczna w zakresie jej unieważnienia.

Wybrane aspekty umowy pomiędzy Brazylią (rząd tego kraju) a firmą Pfizer (reprezentant firmy)

Carlos Murilo, który obecnie pełni funkcję dyrektora generalnego ds. Ameryki Łacińskiej w firmie Pfizer, w roku 2020 był szefem Pfizer w Brazylii, zeznał przed brazylijską komisją, że PFIZER ŻĄDAŁ TAKICH SAMYCH WARUNKÓW ZAKUPU SZCZEPIONEK PRZECIWKO COVID19 OD WSZYSTKICH KRAJÓW. Za CNN „Carlos Murillo twierdzi, że klauzule krytykowane przez Brazylię są ważne

w 110 krajach”. Murillo zaznaczył, że poza regionalnymi zmianami w umowach, kontrakt, który został zaproponowany Brazylii, jest taki sam jak ten podpisany przez 110 innych krajów i stwierdził, że żaden z tych krajów nie zakwestionował klauzul w umowie, które odnoszą się do odpowiedzialności za skutki uboczne szczepionki. „Warunki, które Pfizer zaproponował dla Brazylii, są dokładnie takie same, jakie Pfizer wynegocjował i podpisał w tej chwili z ponad 110 krajami na świecie. <...> Z punktu widzenia naszej międzynarodowej spójności, biorąc pod uwagę sytuację pandemiczną, biorąc pod uwagę nasz proces rozwoju szczepionki, były to warunki wynegocjowane i zaakceptowane przez 110 krajów, z którymi Pfizer podpisał dziś umowę” – powiedział [4].

Treść umowy wybrane aspekty [5]:

„...5.5. Nabywca przyjmuje do wiadomości, że szczepionka i materiały związane ze szczepionką oraz ich komponenty i materiały składowe są szybko opracowywane ze względu na nadzwyczajne okoliczności pandemii Covid-19 i będą nadal badane po dostarczeniu szczepionki nabywcy w ramach niniejszej umowy. Nabywca przyjmuje do wiadomości, że długoterminowe skutki i skuteczność szczepionki nie są obecnie znane i że mogą wystąpić niepożądane skutki szczepionki, które nie są obecnie znane. Ponadto, w zakresie, w jakim ma to zastosowanie, nabywca przyjmuje do wiadomości, że produkt nie będzie podlegał seryjnemu znakowaniu...”

„...8.1 Nabywca niniejszym zgadza się zwołać z odpowiedzialności, bronić i chronić firmę Pfizer, BioNTech, każdy z ich podmiotów stowarzyszonych, wykonawców, podwykonawców, licencjodawców, licencjobiorców, sublicencjobiorców, dystrybutorów, producentów kontraktowych, usługodawców, badaczy zajmujących się badaniami klinicznymi, strony trzecie, którym firma Pfizer lub BioNTech lub którykolwiek z ich podmiotów stowarzyszonych może być bezpośrednio lub pośrednio winien odszkodowanie w związku z badaniami, rozwojem produkcji, dystrybucją, komercjalizacją lub wykorzystaniem szczepionki, oraz każdy z członków zarządu, dyrektorów, pracowników i innych przedstawicieli i reprezentantów, a także poprzednicy,

następcy i cesjonariusze któregokolwiek z powyższych podmiotów, z tytułu wszelkich pozwów, roszczeń, działań, żądań, strat, szkód, zobowiązań, ugód, kar, grzywien, kosztów i wydatków (w tym m.in. uzasadnione honoraria adwokatów i innych doradców oraz inne wydatki związane z dochodzeniem lub postępowaniem sądowym), niezależnie od tego, czy wynikają one z umowy, czynu niedozwolonego, własności intelektualnej, czy też z jakiegokolwiek innej teorii, oraz niezależnie od tego, czy są zgodne z prawem, ustawowe, słuszne lub w inny sposób poniesione przez jakąkolwiek osobę fizyczną lub prawną (łącznie określane jako „Straty”),... spowodowane przez, wynikające z, odnoszące się do lub wynikające ze Szczepionki, w tym, lecz nie ograniczone do wszelkich etapów projektowania, opracowywania, badania, formułowania, testowania, badań klinicznych, produkcji, etykietowania, pakowania, transportu, przechowywania, dystrybucji, marketingu, promocji, sprzedaży, zakupu, licencjonowania, darowizny, wydawania, przepisywania, podawania, dostarczania lub używania szczepionki, wszelkich informacji, instrukcji, porad i wskazówek dostarczanych przez firmę Pfizer i związanych z używaniem szczepionki, a także przetwarzania lub przekazywania danych osobowych osób przetwarzanych i przekazywanych przez nabywcę podmiotom odpowiedzialnym za odszkodowania...”...”W żadnym wypadku Pfizer i jego współpracownicy (osoby powiązane) nie będą odpowiedzialni wobec nabywcy... za jakiegokolwiek zobowiązania nabywcy wobec jakiegokolwiek strony trzeciej, w tym, bez ograniczeń, poprzez wkład, odszkodowanie lub za jakiegokolwiek roszczenie, za które nabywca musiałby wypłacić odszkodowanie Pfizerowi, gdyby to roszczenie zostało wniesione bezpośrednio przeciwko Pfizerowi.” ...jeśli ktoś pozwie Pfizer’a i wygra, to... kraj musi za to zapłacić”

„...10.1: Niewykorzystywanie i ujawnianie. 1. Kontrakt musi pozostać w ścisłej tajemnicy, kraje nie mogą ujawniać go stronom trzecim bez zgody drugiej strony. 2. W przypadku konieczności udostępnienia umowy ze względu na przepisy prawa lub dyrektywy rządowe, dany kraj musi z wyprzedzeniem poinformować o tym firmę Pfizer;

aby mogła ona spróbować temu zapobiec. 3. Jeśli nie uda się zapobiec ujawnieniu, krajowa rada prawna może wycofać segmenty, które jej zdaniem nie powinny być ujawnione. 4. Kraj nie ma prawa ujawniać klauzul finansowych lub klauzul dotyczących odszkodowań. Za naruszenie poufności (niniejszej umowy) odpowiada odbiorca, który ujawnił ją osobie trzeciej (przedstawicielowi); kontrakt zachowuje tajność przez 10 lat; wszelkie spory rozstrzyga sąd w Nowym Jorku; (...) Kraj nie może wymieniać nazwy firmy Pfizer bez zgody firmy Pfizer. Krajowi nie wolno ujawniać istnienia umowy, zawartych w niej klauzul, jej treści ani rodzaju relacji z firmą Pfizer bez zgody firmy Pfizer. Wszelkie informacje prasowe dotyczące umowy wymagają zatwierdzenia przez firmę Pfizer. Prawem właściwym dla niniejszej umowy jest prawo stanu Nowy Jork, USA...”

„...Nabywca...zrzeka się wszelkich praw do immunitetu, które on lub jego aktywa mogą mieć lub nabyć w przyszłości, w tym wszelkich aktywów kontrolowanych przez jakąkolwiek agencję, instrumentarium, bank centralny lub władze monetarne państwa, w odniesieniu do jakiegokolwiek arbitrażu zgodnie z Sec. 12.2 (Arbitraż) lub jakiegokolwiek innej procedury prawnej...czy to w kraju, czy w jakiegokolwiek innej jurysdykcji zagranicznej, w tym między innymi...immunitetu przeciwko zapobiegawczemu zajęciu któregośkolwiek z jego aktywów...”

„...Nabywca oświadcza, że posiada i będzie posiadać odpowiednie uprawnienia ustawowe lub regulacyjne oraz odpowiednie środki finansowe, aby podjąć i w pełni wypełnić zobowiązania odszkodowawcze oraz zapewnić dostawcom i wszystkim poszkodowanym odpowiednią ochronę przed odpowiedzialnością za roszczenia i wszelkie straty wynikające ze szczepionki lub jej stosowania lub w związku z nimi...”

„...Nabywca zrzeka się wszelkich praw do immunitetu, rezygnuje z wszelkich przepisów, które mogą ograniczać obowiązek wypłaty odszkodowania firmie Pfizer...”

Prawo-analiza porównawcza

Ważność i nieważność umowy w Polsce [6]

Nieważność umowy może wystąpić w różnych postaciach. W przypadku gdy umowa jest nieważna, sytuacja prawna stron kształtuje się

tak, jakby nigdy nie została ona zawarta. Oznacza to, że będą musiały zwrócić sobie wszystko to, co zdążyły już na podstawie umowy świadczyć. Odstępstwo od tej reguły wskazane zostało niżej, w przypadku pojawienia się sankcji w postaci nieważności względnej. Warto pamiętać, że nieważność poszczególnych postanowień umowy nie przesądza jeszcze, że cała umowa zostanie uznana za nieważną. W polskim systemie prawnym możliwe jest bowiem zachowanie pozostałej części umowy w przypadku, gdy postanowienia uznane za nieważne nie są na tyle istotne, by stanowić wymagane przez ustawę minimum treści określonej czynności prawnej.

Co to jest czynność prawna?

Czynności prawne umożliwiają nam kształtowanie naszej sytuacji prawnej zgodnie z podstawowymi zasadami prawa cywilnego, autonomią woli stron oraz swobodą umów, rozwiniętą w art. 3531 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. Dla dokonania skutecznej czynności prawnej konieczne jest złożenie oświadczenia woli, czyli takiego zakomunikowania przez nas drugiej stronie naszej woli, które dokonane jest z zamiarem wywołania skutków prawnych. Podstawowym wymogiem złożenia skutecznego oświadczenia woli jest to, by w dostatecznym stopniu wyrażało ono naszą wolę. Może być to dokonane w różnych formach, zarówno ustnie, pisemnie, jak i przez gesty, które w danym kontekście należy rozumieć jako mające na celu wywołania skutków prawnych. Oświadczenie woli to jedyny konieczny element czynności prawnej. Jednak dla poszczególnych czynności prawnych wymagana może być konkretna jego forma, której dochowanie przesądzać będzie o ważności tej czynności – może być to zwykła forma pisemna lub jedna z form szczególnych, jak akt notarialny. W większości jednak przypadków wystarczająca jest forma dokumentowa.

Rodzaje nieważności umowy [7]

W polskim systemie prawnym wyróżnić można dwa rodzaje nieważności czynności prawnych. Jest to nieważność bezwzględna i nieważność względna. Istnieją jednak również dwa szczególne przypadki, których co prawda nie można określić jako „nieważność”, ale one również uniemożliwiają wystąpienie zamierzo-

nych przez nas skutków prawnych umowy. Jest to bezskuteczność zawieszona i bezskuteczność względna.

Stan bezskuteczności zawieszony oznacza, że stan związania umową będzie trwał tak długo, aż nie zostanie ona potwierdzona lub nie upłynie czas przeznaczony na potwierdzenie umowy. Pojawia się on więc w przypadku, gdy dla dokonania czynności prawnej potrzebna jest zgoda uprawnionej osoby, tak jak chociażby zgoda przedstawiciela ustawowego przy niektórych umowach zawieranych przez osoby ubezwłasnowolnione.

Z kolei bezskuteczność względna, uregulowana w art. 59 Kodeksu cywilnego to stan, w którym umowa nie będzie wywierać skutków w stosunku do osoby poszkodowanej w wyniku jej zawarcia. Następuje to, kiedy roszczenie tej osoby nie może zostać spełnione ze względu na zawartą później z inną osobą umowę, jednak tylko w przypadku, gdy strony umowy o tym roszczeniu wiedziały lub jeżeli zawarta umowa była nieodpłatna. Przykładowo, gdyby Mariusz, właściciel mieszkania, zawarł z Anną umowę najmu, podczas gdy wcześniej wynajął to mieszkanie Beacie, umowa najmu zawarta z Anną mogłaby zostać uznana za bezskuteczną wobec Beaty pod warunkiem, że Anna o istniejącej już umowie wiedziała. W tym celu Beata musiałaby wystąpić z pozwem do sądu.

Nieważność bezwzględna

Bezwzględna nieważność umowy oznacza, że nie będzie ona w ogóle skuteczna i to już od momentu jej zawarcia. Nawet gdyby odpadły przyczyny nieważności takiej czynności, to nie będzie ona wywoływać skutków prawnych, chyba że w drodze wyjątku zostało to dopuszczone w przepisach. Taki wyjątek uregulowany został w art. 14 § 2 Kodeksu cywilnego, dotyczącym sytuacji, gdy osoba ubezwłasnowolniona lub poniżej lat 13 zawarła umowę powszechnie zawieraną w bieżących sprawach życia codziennego, jak na przykład kupno biletu do kina. Mimo że co do zasady umowa taka jest nieważna, to staje się ona ważna z chwilą jej wykonania, a więc w tym przypadku kiedy cena za bilet zostanie zapłacona a bilet wydany. Drugi istotny wyjątek wprowadzony został w art. 890 § 1 Kodeksu cywilnego dotyczącym darowizny.

Nawet jeżeli przez strony nie została zachowana wymagana dla umowy darowizny forma aktu notarialnego, to staje się ona ważna w momencie, gdy przyrzeczone świadczenie zostaje spełnione. Na bezwzględną nieważność umowy może się powołać każdy, pod warunkiem jednak, że wykaże w tym swój interes prawny. Jednocześnie sądy mają obowiązek uwzględnić nieważność czynności z urzędu, a nie dopiero wtedy, gdy w trakcie sporu zwróci na to uwagę któryś z uczestników sporu. Oznacza to, że nie jest wówczas od nas wymagana żadna dodatkowa działalność w celu unieważnienia umowy.

Kiedy umowa jest bezwzględnie nieważna?

Czynność prawna jest bezwzględnie nieważna w następujących przypadkach: 1. Brak zdolności do czynności prawnych u osoby dokonującej czynności prawnej na skutek zbyt niskiego wieku lub ubezwłasnowolnienia, 2. Oświadczenie woli dokonane dla pozorów, gdy strony umówiły się potajemnie, że dana czynność nie będzie wywoływać skutków lub wywrze inne niż te, które normalnie powinny z danej czynności wynikać, 3. Brak wymaganej przez przepisy zgody przedstawiciela ustawowego lub koniecznej dla dokonania czynności zgody osoby trzeciej, 4. Niezachowanie wymaganej formy pod sankcją nieważności – np. forma aktu notarialnego dla zbycia nieruchomości, 5. Naruszenie zasad współżycia społecznego lub sprzeczność czynności prawnej z jej społeczno-prawnym przeznaczeniem. Byłoby to na przykład takie postanowienie umowy, które ograniczałoby wolność działalności gospodarczej jednej ze stron. 6. Czynność prawna sprzeczna z ustawą (naruszająca przepisy prawne) lub mając na celu obejście ustawy, a więc próba zrealizowania celu, który został przez przepisy zabroniony.

Nieważność względna

Czynności prawne względnie nieważne wywołują skutki prawne tak długo, dopóki ich ważność nie zostanie zakwestionowana na określonych prawnie podstawach. Mogą one zostać wzruszone zarówno poprzez orzeczenie sądu, jak i poprzez działanie osoby uprawnionej. W tym drugim przypadku konieczne byłoby złożenie pisemnego oświadczenia woli o uchyleniu się od skutków dokonanej czynności prawnej. Ta postać

nieważności służy więc ochronie interesów indywidualnej osoby. Co do zasady czynność zostanie uznana za nieważną od momentu jej dokonania, choć jeżeli przemawiałyby za tym szczególne powody, możliwe jest utrzymanie jej jako skutecznej do jakiegoś późniejszego momentu.

Kiedy umowa jest względnie nieważna?

Pierwszym przypadkiem jest wystąpienie wad oświadczenia woli. Ważność umowy może zostać zakwestionowana, kiedy oświadczenie to zostało złożone pod wpływem podstępny, groźby lub błędu. W przypadku groźby, na unieważnienie umowy strona poszkodowana jej zawarciem ma 1 rok od chwili, gdy ustał u niej stan obawy wywołany groźbą. Z kolei, jeżeli doszło do podstępny, jest to rok od momentu, gdy został on przez stronę umowy wykryty. Po upływie wskazanych terminów, uprawnienie to wygasa. Oświadczenie o uchyleniu się od skutków wadliwego oświadczenia woli powinniśmy złożyć drugiej stronie umowy na piśmie.

Wyzysk [8]. Uregulowany został w art. 388 § 1 Kodeksu cywilnego, na podstawie którego umowa może zostać unieważniona przez orzeczenie sądu jeżeli świadczenia stron są rażąco niewspółmierne, a kontrahent, który korzyść w ten sposób osiąga świadomie i w sposób naganny wykorzystał okazję do tego. Jednocześnie o wyzysku możemy mówić jedynie wówczas, gdy osoba, która została w ten sposób poszkodowana, znajduje się w pewnym przymusowym położeniu, stanie niedołęstwa lub nie posiada potrzebnego doświadczenia życiowego lub intelektualnego. Jeżeli wskazane przesłanki zostaną spełnione i wykazemy, że dochodzenie żądania wyrównawczego byłoby nadmiernie utrudnione, możemy wystąpić do sądu z roszczeniem o unieważnienie umowy. Mamy na to 2 lata od dnia zawarcia umowy.

Umowa może być również względnie nieważna w przypadkach określonych przez przepisy szczególne. Przykładowo, art. 705 Kodeksu cywilnego mówi o wpływaniu na wynik aukcji lub przetargu w sposób sprzeczny z prawem lub dobrymi obyczajami. Wówczas jako organizator lub uczestnik aukcji bądź przetargu, mamy jeden miesiąc na żądanie unieważnienia umowy, liczony od momentu, gdy dowiemy się o wystą-

pieniu wskazanych przyczyn unieważnienia.

Uwzględniając fakt, iż firma Pfizer jest podmiotem zagranicznym a Rząd Polski podmiotem administracji publicznej należy także zwrócić uwagę na treść Ustawy z dnia 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych [9] (Dz.U.2020.127): Art. 1. [Przedmiot regulacji] Ustawa określa zasady oraz tryb zawierania, ratyfikowania, zatwierdzania, ogłaszania, wykonywania, wypowiedzania i zmian zakresu obowiązywania umów międzynarodowych. Art. 2. [Definicje legalne] W rozumieniu niniejszej ustawy: 1) umowa międzynarodowa oznacza porozumienie między Rzeczpospolitą Polską a innym podmiotem lub podmiotami prawa międzynarodowego, regulowane przez prawo międzynarodowe, niezależnie od tego, czy jest ujęte w jednym dokumencie czy w większej liczbie dokumentów, bez względu na jego nazwę oraz bez względu na to, czy jest zawierane w imieniu państwa, rządu czy ministra kierującego działem administracji rządowej właściwego do spraw, których dotyczy umowa międzynarodowa, 2) zawieranie umowy międzynarodowej obejmuje: rozpoczęcie i prowadzenie negocjacji, przyjęcie tekstu umowy, wyrażenie zgody na podpisanie umowy oraz podpisanie umowy, jeżeli jego skutkiem nie jest związanie Rzeczypospolitej Polskiej umową międzynarodową, 3) związanie umową międzynarodową obejmuje wszelkie czynności przewidziane w prawie międzynarodowym, a w szczególności w Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów z dnia 23 maja 1969 r. [10] (Dz. U. z 1990 r. poz. 439), w wyniku których Rzeczpospolita Polska staje się stroną tej umowy.

Konkluzja

Prawo międzynarodowe nie wyłącza w żadnej mierze uregulowań zwartych w polskim prawie umów zawartym w treści Ustawy Kodeks Cywilny.

W tej sytuacji, gdy osią sporu z konsumentem jest istnienie i treść umowy z konsumentem, podmiot rozstrzygający nie może zaniechać zbadania tej, umowy, a badanie to powinno przebiegać według następującego schematu:

W pierwsze kolejności, rozstrzygający powinien zbadać czy strony łączy (lub łączyła umowa), a więc ocenić czy złożone przez nie

oświadczenia woli, spełniają wymogi odnośnie formy i treści, pozwalające uznać, że zawarto ważną umowę, której skutkiem było powstanie stosunku prawnego łączącego strony. Negatywny wynik tej oceny, w wielu przypadkach, uczyni dalsze badanie zbędnym. Np. jeżeli umowa jest bezwzględnie nieważna, żądanie świadczenia na jej podstawie jest bezzasadne, natomiast żądanie zwrotu, spełnionych na jej podstawie świadczeń jest, co do zasady, uzasadnione, o ile dowiedziono jego wysokości i nie zachodzą przesłanki wyłączające obowiązek zwrotu. Jeżeli rozstrzygający stwierdza, że umowa jest nieważna, gdyż oświadczenia woli stron nie spełniają ustawowych wymogów lub ich treść narusza zakaz ustawowy, nie jest to w żadnym wypadku konstytutywnie unieważnienie umowy, lecz deklaratoryjne stwierdzenie jej nieważności. Rozstrzygający konstytutywnie stwierdza, że ze względu na pewne wadliwości, czynność prawna *ex lege* i *ab initio* nie wywołała skutków prawnych. W przypadku konstytutywnego unieważnienia, rozstrzygający korzystając z przyznanej mu normą prawa kompetencji, na żądanie strony, odbiera ważność” [11] (z mocą wsteczną) umowie, która nie zawierała braków uniemożliwiających jej istnienie, a więc mogła wywołać i zwykle wywołała skutki prawne. Dlatego unieważniona może być tylko ważna czynność prawna. Czynność, która *ex lege* i *ab initio*, nie była ważna, ważność nie może być odebrana (bo jej niema). Uprawnienie do konstytutywnego odebrania ważnej pierwotnie umowie mocy wiążącej, musi wynikać wprost z normy prawa (nie może być domniemywane) i istnieje zamknięta lista przepisów przewidujących to uprawnienie. W następnej kolejności podmiot rozstrzygający bada, czy postanowienia, których skuteczność jest istotna dla rozstrzygnięcia o żądaniu pozwu nie są abuzywne. Rozstrzygający może pominąć badanie postanowień, których skuteczność nie ma wpływu na ocenę zasadności żądania pozwu. Również to badanie dokonywane jest z urzędu, bez względu na to, czy strony powoływały się na abuzywność postanowień. Stwierdziwszy, postanowienie umowy jest abuzywne rozstrzygający powinien poinformować o tym strony. Konsument może, w tej sytuacji udzielić „świa-

domiej, wyraźnej i wolnej zgody” na niedozwolone postanowienie i w ten sposób jednostronnie przywrócić mu skuteczność. Abuzywne postanowienie jest bezskuteczne *ex lege* i *ab initio*, zaś stwierdzenie przez rozstrzygającego jego abuzywności jest deklaratoryjne, a zaś oświadczenie konsumenta o zgodzie na obowiązywanie abuzywnego postanowienia jest konstytutywną czynnością prawokształtującą następczo i ze skutkiem wstecznym przywracającą moc bezskutecznemu *ab initio* postanowieniu. Może się zdarzyć, że rozstrzygnięcie o bezskuteczności postanowienia, będzie wystarczające dla rozstrzygnięcia o żądaniu pozwu, czyniąc dalsze badanie umowy zbytecznym. Rozstrzygający, co do zasady nie może zmodyfikować uznanego za abuzywne postanowienia, zastąpić go innym, ani też dokonać jakichkolwiek zmian w umowie, innych niż eliminacja z jej treści abuzywnego postanowienia. Umowa powinna wiązać dalej, bez abuzywnych postanowień, o ile w świetle przepisów prawa krajowego jest to możliwe. W trzeciej kolejności, rozstrzygający ponownie dokonuje oceny ważności umowy, z tym, że w tym przypadku przedmiotem oceny jest treść umowy bez uznanych za abuzywne postanowień (lecz bez żadnych innych zmian), natomiast kryteria tej oceny, są takie same jak przy badaniu ważności umowy na wcześniejszym etapie. Jak już wspomniałem kryteria te mają charakter obiektywny, tj. niezależny od woli stron. Jeżeli treść umowy, bez abuzywnych postanowień odpowiada wymogom ustawowym i nie narusza ustawowych zakazów, umowa jest ważna i wywołuje skutek w postaci stosunku zobowiązaniowego łączącego strony. Jeżeli te wymogi są niespełnione umowny stosunek zobowiązaniowy nigdy nie powstał. Tak jak przy wcześniejszym badaniu ważności umowy, sąd nie odbiera ważności, wypełniającej wszystkie wymogi ustawowe czynności prawnej, lecz obiektywnie ocenia czy wymogi te są spełnione. Zważywszy, że bezpośrednią przyczyną ewentualnej nieważności umowy jest w tym przypadku, bezskuteczność *ex lege* i *ab initio* postanowienia, którego brak uniemożliwia uznanie umowy za ważną, jest to nieważność umowy *ex lege* i *ab initio*. Stwierdzenie nieważności umowy na sku-

tek, abuzywności jej postanowień ma charakter deklaratoryjny, nie dlatego że wywołuje skutki *ex tunc*, gdyż skutek wsteczny może wywoływać również konstytutywne unieważnienie, lecz dlatego, że przyczyna nieważności umowy, jakim jest bezskuteczność niezbędnego konstrukcyjnie istniała z mocy prawa od chwili zawarcia umowy. Obok deklaratoryjnego stwierdzenia nieważności umowy, na skutek eliminacji z jej treści abuzywnych postanowień, możliwe jest również konstytutywne unieważnienie przez rozstrzygającego na żądanie konsumenta umowy, która mogłaby obowiązywać bez abuzywnych postanowień, jednak bardziej korzystne dla konsumenta jest pozbawienie jej ważności. Stwierdziwszy, że wobec abuzywności określonych postanowień treść umowy nie spełnia wymogów, od których zależy jej ważność, rozstrzygający powinien powiadomić o tym konsumenta, informując zarazem o konsekwencjach jakie spowodować może dla niego nieważność umowy i dostępnych środkach ochrony przed nimi. Konsument może na dwa sposoby uniknąć konsekwencji nieważności umowy, spowodowanej abuzywnością jej postanowień. Po pierwsze, może udzielić wspomnianej wyżej „świadomej, wyraźnej i wolnej zgody” na niedozwolone postanowienie przywracając mu w ten sposób następczo lecz ze skutkiem *ex tunc* skuteczność [12]. Drugi sposób ochrony konsumenta przed negatywnymi skutkami nieważności umowy, zawierającej abuzywne postanowienia i polega na uzupełnieniu luki w umowie dyspozytywnym przepisem. To wyjątkowe rozwiązanie jest dostępne, gdy w braku uzupełnienia luki, umowa byłaby nieważna, istnieje norma dyspozytywna mogąca zastąpić abuzywne postanowienie i co szczególnie istotne gdy konsument domaga się takiej ochrony przed niekorzystnymi skutkami nieważności umowy. Bez wyrażenia przez konsumenta zgody na jedno z tych działań umowa jest *ex lege* i *ab initio* nieważna.

Literatura

1. Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 (Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483, zm. Dz.U. 2001 nr 28 poz. 319 26.03.2001, zm. Dz.U. 2006 nr 200 poz. 1471 07.11.2006, zm. Dz.U. 2009 nr 114 poz. 946 21.10.2009).
2. URL: <https://www.cnnbrasil.com.br/politica/carlos-murillo-diz-que-clausulas-criticadas-pelo-brasil-valem-em-110-paises/>.
3. URL: <https://www.cnnbrasil.com.br/politica/carlos-murillo-diz-que-clausulas-criticadas-pelo-brasil-valem-em-110-paises/>.
4. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iBNYyTQkkKE>.
5. URL: https://sei.saude.gov.br/sei/controlador_externo.php?acao=documento_conferir&codigo_verificador=0019603551&codigo_crc=1A550AF8&hash_download=063098faf3746f5d0bd6afdf6a3bc189b4c8fb435b4ffd1f5828b2901762234eaf40bae79257937362621087ef087a3564d0bdcb9236886f57180964db538f6e&visualizacao=1&id_orgao_acesso_externo=0.
6. Kodeks cywilny. Komentarz, / Redakcja: prof. dr hab. Edward Gniewek, prof. dr hab. Piotr Machnikowski, Wydawnictwo : C.H. Beck, Warszawa, 2021.
7. Zbiór cywilny. Plus 2021, opracowanie zbiorowe, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2021
8. Ustawa z dnia 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych (Dz.U.2020.127).
9. Charles M. Fox, Wszystko o umowach. Czego nie uczą na studiach prawniczych, Wydawnictwo : C.H. Beck, Warszawa, 2021.
10. Konwencja wiedeńska o prawie traktatów z dnia 23 maja 1969 r. (Dz. U. z 1990 r. poz. 439).
11. URL: <https://www.prawo.pl/biznes/skutki-stwierdzenie-abuzywnosci-postanowien-w-umowach,507575.html>.
12. URL: <https://www.prawo.pl/biznes/skutki-stwierdzenie-abuzywnosci-postanowien-w-umowach,507575.html>.